

УДК 821.161.1-1.09»19»

DOI: 10.31475/fil.dys.2020.10.13

СВІТЛАНА ПІРОШЕНКО,

кандидат філологічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

**Інтерпретація трьох законів робототехніки А. Азімова:
цикл оповідань «Я, Робот»**

У статті розглянуто двоїсту природу наукової фантастики Айзека Азімова у визначенні основних моральних постулатів. В цьому контексті досліджено особливості авторської інтерпретації Трьох законів робототехніки Айзека Азімова.

Охарактеризовано робототехнічну концепцію автора, встановлено, що Три закони утворюють організаторський принцип і об'єднуючу тему для серії робіт «Я, робот».

Розкрито зміст художніх азімовських образів-роботів у світі майбутнього. Так, у збірнику подається вісім новел з циклу роботизації, написаних в різний час, але поєднаних спільними героями і єдиною концепцією розвитку етичних стосунків між роботами та людьми. Історії Азімова випробовують його Три закони в різних ситуаціях, що приводять до певних варіацій та модифікацій.

На конкретних прикладах продемонстровано соціально-філософський шар оповідань збірки «Я, Робот». Закони робототехніки, що становлять основу їх поведінкової логіки, надійно захищають людей. Автором відображено один із проблемних аспектів світу майбутнього (зіткнення високих технологій і моральності), як синтез реалістичного і фантастичного. Активно використовуючи форму діалогу, Азімов розвиває в оповіданнях конфлікт між прибічниками раціоналізму, гуманізму і знань. Пов'язуючи ці три якості, письменник зображує роботів, незалежно від їх призначення, за образом і подобою людською, і цим самим розкриває діалогічний підтекст моральності у різноплановому аспекті.

Ключові слова: *фантастика, робототехнічна концепція, три закони робототехніки, моральні імперативи, образи-роботи.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Фантастична література – важлива та досі недостатньо досліджена складова літературного процесу. Серед західних та вітчизняних дослідників фантастичну літературу вивчали Д. Айдачич, Т. Бовсунівська,

Г. Гуревич, Ю. Кагарлицький, І. Кияк, О. Ковтун, Р.Лахманн, С.Лем, М. Назаренко, Р.Нудельман, А.Нямцу, С.Олійник, О. Стужук, Ц. Тодоров, С. Харитонов, Т. Чернишова та інші [7].

Науково-фантастична література, визнаним класиком якої є американський письменник Айзек Азімов, займає все більш помітне місце в сучасному літературному дискурсі. Відзначимо, що автор терміну «науково-фантастична література» є Яків Перельман, який ввів це поняття в 1914 році.

Так, засновниками жанру наукової фантастики були класики всієї фантастики Жюль Верн, Герберт Веллс, Карел Чапек. На той час багато хто вважав їхні твори абсурдними, але вже в 20-х роках ХХ ст. настала «Золота Доба» наукової фантастики. Успіх наукової фантастики був «смугастим», вона то переживала розквіт, то знову занепад. Назвемо також нових класиків фантастики, таких як Артур Кларк, Айзек Азімов, Клінффорд Саймак, Станіслав Лем, Роберт Шеклі.

Сьогодні сучасну наукову фантастику неможливо уявити без звернення її авторів до гострих соціальних проблем та глибокого філософського змісту. Серед перших письменників, хто наблизив наукову фантастику до літературного мейнстріму, можна назвати вважати Айзека Азімова, який ввів саме поняття соціальної наукової фантастики, та саме цим література здобула доволі цікавий напрям, такий як соціально-наукова фантастика [2].

Найбільш яскраво соціально-філософські погляди письменника проявились на ранньому етапі його творчості. Збірка «Я, робот» є першою спробою Айзека Азімова зобразити один із проблемних аспектів майбутнього, а зокрема зіткнення високих технологій та моральних імперативів.

Аналіз досліджень і публікацій... Серед книг, присвячених Азімову, два розгорнутих інтерв'ю, даних письменником про наукову фантастику Полу Волкеру (1978) і Чарльзу Платту (1980). Три бібліографічних дослідження (особливий інтерес тут представляє робота Л. Девіда Аллена і Джеймі Л. Робертса «Азімовська трилогія про Академію та інші твори з примітками до біографії письменника і оглядом науково-фантастичних творів Азімова, категорій наукової фантастики, аналіз творів») [3, с.10].

Безумовний інтерес становлять монографічні дослідження Нейла Гобла «Аналіз творчості Азімова» (1972), Джозефа Ф. Патроча «Наукова фантастика Айзека Азімова» (1974), Джеймса Ганна «Айзек Азімов, основи наукової фантастики (1982, перевидана в 1996), а також розділи про Азімова в книгах Сема Московича «Дослідники майбутнього»,

Демона Найта «У пошуках дива», Ізраеля Шенкера «Слова і їх творці» [3, с.10]. Хоча сама постать Айзека Азімова досить ґрунтовно досліджена, проте напрацювань щодо проблеми інтерпретації його трьох законів досить залишаються не вивченим у літературній площині.

Формулювання цілей статті... Метою запропонованої статті є дослідження та аналіз особливостей наукової фантастики Айзека Азімова крізь призму авторської інтерпретації Трьох законів робототехніки в циклі оповідань «Я, Робот».

Виклад основного матеріалу... Айзек Азімов, яскравий і самобутній представник «золотого століття» американської наукової фантастики і загальноновизнаний класик світової наукової фантастики. Він досяг цього не тільки і не стільки завдяки неабияким літературним здібностям, скільки глибоко гуманістичним і гостросоціальним змістом своїх творів.

У своїй літературній творчості, при всьому різноманітті тем, сюжетів і форми, він незмінно керувався прагненням зміцнити віру людей у краще майбутнє і водночас застерегти їх про небезпеки на шляху до нього. На тлі космічних кошмарів і похмурих пророцтв, нерідких в післявоєнній зарубіжній фантастиці, які відверто прагнуть «полоскотати нерви» читачів, твори Азімова виділяються життєстверджуючим оптимізмом.

Недарма Дж. Волш вже в 1984 році присвятив йому статтю під назвою: «Айзек Азімов: людина епохи Відродження нашого часу» [3, с.11], а через рік після смерті письменника інший критик назвав свою статтю «Айзек Азімов: епоха Відродження, створена однією людиною» [8]. Серед інших оцінок Азімова можна відзначити наступні: «майстер сценаріїв майбутнього», «Гіганти йдуть», «Людина для Всесвіту» [4, с.12].

Серед творів Айзека Азімова, одним з найбільш значних і унікальних можна вважати збірку оповідань «Я, Робот». Даний твір найбільш повно виражає соціально-філософські погляди письменника на ранньому етапі його творчості. Збірка «Я, Робот» унікальна тим, що є першою спробою Айзека Азімова з різних точок зору відобразити один із проблемних аспектів світу майбутнього (зіткнення високих технологій і моральності) у своїх творах. Давно доведено, що саме синтез реалістичного і фантастичного робить твори наукової фантастики цінними артефактами світової літератури. У збірнику «Я, Робот» ці дві складові неможливо розглядати окремо один від одного.

Поява роботів – цілком логічний і обґрунтований хід, який став

продовженням розвитку техніки. Бажання довести до автоматизації всі дії не покидало людину з початку розвитку цивілізації.

Фантасти К. Чапек, А. Азімов, С. Лем та інші у своїх творах поставили і розглянули в художній формі ряд фундаментальних питань робототехніки від способів створення роботів, розмірів виробництва і області використання до соціально-психологічних аспектів взаємин «розумних машин» і людей [6].

Три закони робототехніки (часто скорочуються до Трьох законів або відомі як Закони Азімова) – це набір правил, розроблені автором наукової фантастики Айзеком Азімовим.

Правила були введені в його короткій повісті 1942 року «Runaround» («Зачароване коло») (включена в колекцію 1950 р. «Я, робот»), хоча їх було передбачено в кількох попередніх історіях. Три закони, що наводяться в «Довіднику з робототехніки», 56th Edition, 2058 AD, є такими:

1. *Робот не може нашкодити людині або через свою бездіяльність, дозволити, щоб людині було завдано шкоду.*
2. *Робот повинен підкорятися наказам людини, за винятком випадків, коли такі накази суперечать Першому Закону.*
3. *Робот повинен захищати своє власне існування, якщо такий захист не суперечить Першому чи Другому законам [1, с. 17].*

Вони утворюють організаторський принцип і об'єднуючу тему для робототехнічної фантастики Азімова, що з'являються у серії «Я, робот», пов'язаних з ним історіях та серії «Lucky Starr» підліткової фантастики. Закони вбудовані в практично всі позитронні роботи, що з'являються у його творах, і їх не можна обійти, так як вони призначені як функція безпеки.

У збірнику «Я, робот» подається вісім новел з циклу роботизації, написаних в різний час, але поєднаних спільними героями і єдиною концепцією розвитку етичних стосунків між роботами та людьми.

Основною темою, на якій базується соціально-філософський шар оповідань збірки «Я, Робот» є робототехніка зі знаменитими Трьома законами.

Сюжет збірника, як вже ясно, обертається навколо роботів, які стали повноправними помічниками людей; невід'ємною частиною нового життя. Закони робототехніки, що становлять основу їх поведінкової логіки, надійно захищають людей. Оповідання збірки є досить різноплановими, але однаково палко відстоюють ті прості правила людського буття, без яких не може існувати суспільство, і ті чисто людські риси, які знайомі кожному читачеві.

У більшості оповідань збірки персонажі Азімова вступають у відкриту конфронтацію. Для розвитку конфлікту Азімов найчастіше використовує діалог. Саме в діалозі відображаються основні постулати кожного з образів, їх базисні ідейні судження.

Перша розповідь Айзека Азімова, присвячена роботам, з'явилася в 1940 році. Розповідь називалася «Дивний приятель» («Дивна нянька», або «Роббі»), і оповідала про долю незвичайного робота — зворушливого і дуже людяного.

В оповіданні «Роббі» («Robbie») в родині виникає суперечка – чи варто наймати робота-няньку Роббі. Мати категорично проти, а батько заступається за робота: *«Роботу можна нескінченно більше довіряти, ніж няньці. Адже Роббі був побудований тільки з однією метою – доглядати за маленькою дитиною. Вся його істота розрахована спеціально для цього. Він просто не може не бути вірним, люблячим, добрим. Він просто влаштований так. Не про кожну людину можна так сказати»* [1, с. 42].

Аналіз тексту «Роббі» – першого оповідання збірки, свідчить про те, що Азімова не можуть зупинити забобони і стереотипи. Так, наприклад, якщо в журнальній фантастиці 1920-х років знавіснілий андроїд був одним з головних ворогів людства, то з приходом «святого Айзека» робот з лукавого раба перетворився в незамінного і вірного помічника людини. У першому оповіданні збірки «Я, Робот», Доктор С'юзен Келвін, фахівець з робопсихології і позитронного розуму, стає провідником соціально-філософських ідей Азімова, і відразу ж виражає ставлення автора до високих технологій: *«... ти не пам'ятаєш світу без роботів. Були часи, коли людство було самотнім у Всесвіті. Тепер у нього є той, хто йому допомагає; той, хто сильніше його, більш вірний, більш корисний і абсолютно відданий. Людство тепер не самотнє. Ти коли-небудь намагався так прийняти це?»* [1, с. 53].

Шосте оповідання збірки «Я, Робот» – «Liag» («Брехун») – ясно дає зрозуміти, що психологія людини, його філософія та соціальні закони цікавлять Азімова більше, ніж технічна (тобто фантастична) сторона твору. Деякі думки Азімова в цьому оповіданні передаються через висловлювання робота РБ-34 (Ерби):

«Ці книги – такі ж, як і решта. Вони мене просто не цікавлять. У ваших підручниках нічого немає. Ваша наука-це просто маса зібраних фактів, абияк скріплених подобою Теорії. Все це так неймовірно просто, що навряд чи варте уваги. Мене цікавить ваша белетристика, переплетення і взаємодія людських спонукань і почуттів...» [1, с. 82].

У цьому уривку не просто відображається схильність Азімова до соціально-філософських питань, але і його віра в мистецтво, прихильність ідеям гуманізму. Азімов показує нам робота, яка вважає себе істотою вищою, ніж людина. У той же час, робот, прагнучи до ідеалу, намагається розвинути в собі чисто людські риси – почуття, інтереси і емоції. Азімов підштовхує нас до думки, що ідеальний робот – це і є людина.

Активно використовуючи форму діалогу, Азімов розвиває в оповіданнях конфлікт між прибічниками раціоналізму, гуманізму і знань. Пов'язуючи ці три якості, письменник намічає для себе орієнтири для своєї ранньої творчості. Письменник зображує роботів, незалежно від їх призначення, за образом і подобою людською. Це якісно відрізняє роботів Азімова від андроїдів більш ранніх авторів. До Азімова людські форми роботів пояснювалися прагненням людей «грати» роль богів, на перший план виходив процес створення і його результат.

У Азімова ж роботи апріорі ставляться на одній соціальної шаблі з людьми. Від цієї людини азімовських роботів відрізняє тільки запрограмовані при їх створенні «три закони робототехніки». В цьому і полягає основна соціально-філософська проблема, яка виражена у творі. Азімов протиставляє утворену «особистість» раціоналіста і гуманіста (Р. Роббі, Грегори Пауелл, Майк Донован) – людині без знань (місіс Грейс Вестон), самовпевненому вченому (Мілтон Еш), готовому забути про нормальні людські стосунки заради кар'єри політика (Френсіс Куїнн) і т. п. Азімов спеціально наділяє робота людськими рисами і показує, що деяким людям є чому повчитися у металевого.

Три закони робототехніки дуже нагадують моральні засади, згідно з якими живе людство, але з одним невеликим застереженням. Всі ці закони дуже пов'язані між собою і просто не можуть існувати одне без одного. Може бути так, що буде діяти Перший закон, і слідом він може плавно перейти в Другий, а там і в Третій закон. Тут, мораль і елементи фантастики йдуть в сукупності один з одним.

Відносно майбутнього, то єдина проблема, яка може бути, це рівень фантастики, який в будь-який момент може перетворитися на бувальщину. Чим глибше розвиваються технології, тим менше проблем з ними виникає у людей в майбутньому.

В одному з оповідань циклу «Я, робот» персонаж Азімова приходиться до висновку про етичну основу Трьох Законів: *«...якщо гарненько подумати, Три закони робототехніки збігаються з основними принципами більшості етичних систем, існуючих на Землі... просто*

кажучи, якщо Байерлі виконує всі Закони робототехніки, він — або робот, або дуже добра людина» [1, с. 103].

У своєму циклі оповідань він окреслив проблеми, пов'язані з мисленням роботів, і виділив такі важливі фактори: емоції, мораль, релігія, особиста ініціатива, брехня, почуття гумору.

У своєму збірнику оповідань, Азімов створює три основних художніх образи. В першу чергу – це образ відданого, логічного, але абсолютно непритомного робота, який підкоряється трьом законам робототехніки (Р. Спіді, Р. К'юті, Р. ДВ-5, РБ-34, Р. Нестор-2, Мільтон Еш). По-друге, це образ емоційної людини, яка у своїх вчинках керується, насамперед, почуттями, і в останню чергу – логікою (Джеральд Блек, Френсіс Кунн). Третій образ поєднує в собі найкраще, на думку Азімова, з двох попередніх – людина розсудлива, духовно багата, і, найголовніше, володіє таємницею своєї унікальної людської душі (Сьюзен Келвін, Грегорі Пауелл, Майк Донован).

Розповідь «Доказ» присвячений питанню: чи можна розрізнити людину і робота, створеного, щоб виглядати людиною? Келвін стверджує, що якщо хтось слідує Законам, то він *«або робот, або дуже добра людина»*. А на питання, чи є тоді велика різниця між роботом і людиною, вона відповідає: *«Величезна різниця. Перш за все, роботи глибоко порядні» [1, с. 106].*

Дія оповідання «Доказ» розгортається в місті, охопленому передвиборною боротьбою. Свої кандидатури на посаду мера виставили двоє: політик-інтриган Френсіс Квінн: *«Ви не знаєте Квінна. Він примудриться знайти твердий ґрунт під ногами там, де не втримається навіть гірський баран... Політик прагне будь-що подолати свого конкурента, копається в його минулому, наштотвхується на такі дивні речі, про які я згадував. Далі: щоб очорнити свого супротивника, він приходить у вашу фірму, як порядний агент. І ви думаєте, що він скаже вам, мовляв, так і так, такий-то — робот, бо він не їсть на людях і ніколи не спить під час судового засідання» [1, с. 93].*

Одне з головних питань, яке піднімає Азімов у своїх розповідях – це питання про можливість наявності почуттів і емоцій у роботів. Перший натяк на таку можливість з'являється в оповіданні «Роббі», а потім проходить наскрізною темою в інших оповіданнях.

Роббі, один з ранніх роботів, які не вміли розмовляти, був створений для роботи нянею. Живучи пліч-о-пліч з людьми і виконуючи функції, які протягом всієї історії довіряли найбільш «людяним» серед людей – добрим, чутливим, відповідальним, він

проявляє якості і реакції, властиві людям.

«Тоді вона плеснула долонею по металевій спині Роббі. – Ти поганий! Я тобі шльопанців надаю! Роббі зіщулювся, затулюв обличчя руками, і Глорія мусила заспокоювати його» [1, с. 20].

Ті епітети, які використовує автор для опису свого механічного персонажа, змушують нас відчувати симпатію до нього. Коли ми читаємо, що *«...Роббі був тяжко ображений несправедливим звинуваченням. ... Він уперто втупився в небо і ще більш виразно похитав головою [1, с. 22]»*, перед нашим внутрішнім поглядом вже не виникає образ робота як купи металу. Ми бачимо живу істоту, здатну відчувати і переживати.

Третім питанням, піднятим Азімовим, було питання про релігію. В оповіданні «Логіка», де двоє колег вивчають робота, який здатний самостійно мислити, основною зав'язкою є особливість логіки робота.

«У цих роботів якое специфічне мислення. Ага-а, три закони робототехніки діють. Повинні діяти. На фірмі «Ю. С. Роботс» усі, від самого Робертсона до прибиральниці, можуть підтвердити це. Отже, КТІ – робот надійний! І все ж... Модель КТІ репрезентувала нове покоління роботів, а цей – перший, дослідний екземпляр» [1, с. 53].

В цьому оповіданні Айзек Азімов піднімає питання не стільки про роботів, скільки про людей і їх релігії. Коли у робота з'являється здатність мислити, він відмовляється від свого справжнього творця – людини і створює свою релігію – робот починає поклонятися машині, яка віддалено нагадує його.

Оповідання «Втеча» можна впевнено назвати найдивнішим з усього циклу. Основною темою розповіді є почуття гумору у людей і роботів. Це почуття до цих пір до кінця не вивчено, і про нього дуже складно сказати що-небудь конкретне.

Згідно з сюжетом, перед штучним розумом виникла складна дилема.

«Психологія роботів далеко не ідеальна, – в цьому я можу запевнити вас, як фахівець, – але вона піддається якісному аналізу, оскільки попри всі складнощі проникнення в позитронний мозок роботів слід мати на увазі, що він побудований людьми, а відтак побудований відповідно до людських уявлень про цінності. ... Все це спричинюється одним і тим самим – відмовою або нездатністю вистояти в екстремальній ситуації. Так і робот. Дилема вносить розлад у половину його зв'язків, а найгірше те, що позитронний мозок згорає і його вже не можна буде відновити» [1, с.115].

Дилеми є невід'ємною частиною мислення як робота, так і людини.

Якщо людина стикається з нерозв'язною проблемою, є кілька варіантів розвитку подій. Коли людині належить обирати між двома рішеннями, обидва з яких суперечать його принципам, то людина, повагавшись, все одно вибере один із варіантів. Зазвичай ми називаємо такий вибір «менше зло».

Але якщо виникає проблема, для якої немає логічного рішення, наприклад, як в оповіданні «Втеча», то у роботів з'являється почуття гумору. Так само влаштовано людське мислення: якщо дилеми не можна уникнути, то з'являється захисна реакція – сміх.

Письменник також торкається теми брехні та гордині, які в цьому циклі оповідань не чужі ні людям, ні роботам. Оповідання «Брехун» присвячене роботу, який читав думки. Це дивне відхилення змусило робота брехати людям заради їх блага. Однією з найважливіших тем тут є тема брехні на благо, а також продовження теми моралі.

Ербі, один з нещодавно випущених роботів, проявив незвичайну здатність читати думки. Головні вчені компанії вирішили розібратися, в чому справа. На дивне відхилення люди дивилися з різних точок зору. Одні намагалися знайти інженерні прорахунки, а головна героїня – Сьюзен Келвін, головний роботопсихолог компанії, вирішила поговорити з роботом. Робот був доволі цікавим об'єктом, адже він єдиний з усієї лінійки з певним відхиленням.

«Ці книги – такі самі, як і інші. Вони мене просто не цікавлять. У ваших підручниках нічого немає. Ваша наука – просто маса зібраних до купи фактів під виглядом теорії. Все це настільки просто, що навряд чи варте уваги. Мене цікавить тільки ваша белетристика, де подається взаємодія людських мотивів і почуттів...» [1, с. 39].

Письменник торкається питання особистої ініціативи лише в одному з оповідань «Спіймати кролика». Випробовуючи нову модель робота, який управляє шістьма більш простими роботами, Грегори Пауелл і Майк Донован стикаються з проблемою: як тільки вони перестають стежити за роботами, ті трохи втрачають контроль над своїм мисленням і починають дивно поводитись.

«Ти ж, рудоголовий, спостерігав за цією групою роботів аж три зміни, і вони працювали як слід... Вони й справді тоді працювали як слід. Але в трьох інших випадках, коли я перестав за ними наглядати, вони припинили видавати руду. Навіть не поверталися назад, як це передбачалося приписом» [1, с. 150].

Відсутність людей біля робота означає те, що від нього вимагається більше ініціативи. Розгадка полягала в тому, що роботи не здатні проявляти особисту ініціативу, але ця причина крилася в технічному

прорахунку.

Відзначимо, що в основі кожної з восьми новел, лежить той чи інший психологічно-етичний конфлікт. В напружених ситуаціях діють роботи і звичайні люди з різними характерами, поглядами, думками. Зовні люди й роботи однакові, але поведінка роботів відрізняється від людської неухильним дотриманням трьох законів, що й допомагає в разі потреби відрізнити їх від людей.

Висновки... Таким чином, Азімовські закони роботехніки стали успішним літературним інструментом. Можливо за іронією, а може, це був майстерний хід, але в цілому авторські історії спростовують ту точку зору, з якої він почав: *«Неможливо надійно обмежити поведінку роботів, винаходячи і застосовуючи певний набір правил»* [1, с. 10].

Отже, формування ідеї Трьох законів роботехніки відбувалось поступово в творчості А. Азімова. Протягом певного часу ці закони доопрацьовувались, щоб постати перед нами у звичному нам вигляді. Азімов сформулював ці Закони не відразу на початку своєї творчості, а ставши вже доволі усвідомленим у питанні роботів. Цей факт змусив автора переписати деякі оповідання, які передували створенню законів, для того, щоб існувала єдина цілісна картина всесвіту Азімова. Виникнення Законів знаменувало нову еру літератури про роботів, які тепер були помічниками людей, а не їх рабами.

Список використаних джерел і літератури:

1. Азімов А. Я, робот: зб. оповідань. Київ, 2010. 163 с.
2. Виродова Т.П. Тема гуманізму в науковій фантастиці: збірка матеріалів філософських людинознавчих читань «Гуманізм. Людина. Мистецтво». Львів: Край, 1997. № 4. 287 с.
3. Виродова Т.П. Азімов в зеркале критики: восьмые международные чтения молодых ученых памяти Л.Я. Лившица. Харьков: ХДПУ им. Г.С. Сковороды, 2000. С. 10□11.
4. Виродова Т.П. Творчество А. Азімова в контексте научной фантастики. Седьмые международные чтения молодых ученых памяти Л.Я. Лившица. Харьков: ХДПУ им. Г.С. Сковороды, 2000. С. 12□13.
5. Денисова Т.Н., Коломієць Л.В., Висоцька Н.О. Сучасна американська література: проблеми вивчення та викладання. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2002. 248 с.
6. Иняшкин С.Г. Американский научно-фантастический дискурс XX века. Вестник МГОУ. Серия: Лингвистика. 2011. Вып. 1. 228 с.
7. Федорченко С.Н. Научная фантастика как особый метод прогнозирования будущего человеческой цивилизации. Фурурологический конгресс: будущее России и мира: материалы Всерос. научной конф. (Москва, 4 июня 2010 г.). Москва, 2010. URL: <http://sciepeople.ru/publication/111863/> (дата

звернення: 14.02.2017).

8. Chambers B. Isaac Asimov: a One□ Man Renaissance. *The Humanist*, LIII 1993 March/April, p.6□8.

References:

1. Azimov A. Ya, robot: zb. opovidan. Kiyiv, 2010. 163 p.
2. Virodova T.P. Tema gumanizmu v naukovij fantastici: zbirka materialiv filosofskih lyudinoznavchih chitan «Gumanizm. Lyudina. Mistectvo». Lviv: Kraj, 1997. № 4. 287 p.
3. Vyrodova T.P. Azimov v zerkale kritiki: vosmye mezhdunarodnye chteniya molodyh uchenyh pamyati L.Ya. Livshica. Harkov: HDPU im. G.S. Skovorody, 2000. pp. 10□11.
4. Vyrodova T.P. Tvorchestvo A. Azimova v kontekste nauchnoj fantastiki. Sedmye mezhdunarodnye chteniya molodyh uchenyh pamyati L.Ya. Livshica. Harkov: HDPU im. G.S. Skovorody, 2000. pp. 12□13.
5. Denisova T.N., Kolomyeyec L.V., Visocka N.O. Suchasna amerikanska literatura: problemi vivchennya ta vikladannya. Mikolayiv: Vid□vo MDGU im.. Petra Mogili, 2002. 248 p.
6. Inyashkin S.G. Amerikanskij nauchno-fantasticheskij diskurs HH veka. *Vestnik MGOU. Seriya: Lingvistika*. 2011. Vyp. 1. 228 p.
7. Fedorchenko S.N. Nauchnaya fantastika kak osobyj metod prognozirovaniya budushego chelovecheskoj civilizacii. *Futurologicheskij kongress: budushee Rossii i mira: materialy Vseros. nauchnoj konf. (Moskva, 4 iyunya 2010 g.)*. Moskva, 2010.
8. Chambers B. Isaac Asimov: a One□ Man Renaissance. *The Humanist*, LIII 1993 March/April, p.6□8.

Summary

Svitlana Piroshenko

Interpretation of the Three Laws of Robotechnics by A. Asimov: the Cycle of Stories «I, Robot»

The article deals with the dual nature of Isaac Asimov's science fiction in determining the basic moral tenets. In this context the peculiarities of the author's interpretation of Isaac Asimov's Three Laws of Robotechnics have been explored.

The author's robotechnic concept has been described; it is found out that the Three Laws form the organizing principle and the unifying theme for the series of works «I, Robot».

The content of artistic Asimov's images-robots in the world of the future has been revealed. Thus, the collection offers eight stories from the cycle of robotization, written at different times, but united by common characters and the single concept of developing ethical relationships between robots and humans. Asimov's stories test his Three Laws in different situations, leading to certain variations and modifications.

Specific examples have demonstrated the social-philosophical layer of stories of the collection «I, Robot», the laws of robotechnics, which form the basis of their

behavioral logic, confidently protect people. The author reflects one of the problematic aspects of the world of the future (the collision of high technology and morality) as a synthesis of realistic and fantastic. Actively using the form of dialogue, Asimov develops in the stories the conflict between supporters of rationalism, humanism and knowledge. By combining these three qualities, the writer portrays robots, regardless of their purpose, in the image and likeness of the human, thus revealing the dialogical implications of morality in the multifaceted aspect.

Key words: *fiction literature, robotechnic concept, three laws of robotechnics, moral imperatives, images-robots.*

Дата надходження статті: «10» грудня 2019 р.

Дата прийняття до друку: «09» січня 2020 р.

УДК: 821.162.1–312.9.09

DOI: 10.31475/fil.dys.2020.10.14

ОЛЕНА ПОЛІЩУК,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Хмельницький);*

ЛЮДМИЛА ПАВЛІШЕНА,

*кандидат філологічних наук, доцент
(м.Хмельницький)*

Серія літературних містифікацій Станіслава Лема

У статті розкрито суть феномену фантастичного світу Станіслава Лема, наголошено, що його фантастичні твори виходять за рамки традиційності, вони вивисшуються до рівня рефлексії, у них не просто описані основні проблеми науково-технічного прогресу і досягнень людства, а пропонуються варіанти їх розв'язання, надаються певні застереження і передбачення майбутнього, що, в свою чергу, поглиблює їх соціальне, філософське звучання. Зазначено, що творчість С.Лема характеризується широким спектром проблем і тематичного діапазону, їх глобальністю, складним авторським методом відтворення уявної дійсності, неоднозначністю трактувань сюжетних та образних елементів, високим рівнем художніх засобів, вибудовуванням культу знань і наукових досліджень; проаналізовано збірку С.Лема «Абсолютна порожнеча», розкрито поняття літературної містифікації, визначено жанрові ознаки; досліджено